

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗАПИСКИ З РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Writings in Romance-Germanic Philology

*Збірник засновано в 1997 р.
Виходить 2 рази на рік*

Випуск 1 (38) 2017

Одеса
КП ОМД
2017

ББК 81.43:47-91я43

УДК 811.11:13(067)

З 32

Засновник та видавець: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Редакційна колегія:

Головний редактор: *Колегаєва І.М.* – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри лексикології і стилістики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Бабелюк О. А. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов і перекладознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Україна

Голубенко Л. М. – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри німецької мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Домброван Т. І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Жаборюк О. А. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Карпенко О. Ю. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Матузкова О. П. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Морозова І. Б. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Петлюченко Н. В. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германських і романських мов Національного університету «Одеська юридична академія», Україна

Сиваченко Г.М. – доктор філологічних наук, професор, завідувач сектором компаративістики Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України, Україна

Силантьєва В. І. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зарубіжної літератури Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Україна

Степанова Г.А. – доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології та перекладу Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Гартон С. – професор Інституту мов та соціальних наук Астонського університету, Велика Британія

Вольдан А. – професор Інституту славістики Віденського університету, Австрія

Будняк Д. – професор Природничо-гуманітарного університету в Седльцах, Польща

Крамер Ш. – професор Інституту германістики Віденського університету, Австрія

Відповідальний секретар: *Строченко Л.В.* – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри лексикології і стилістики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Технічний секретар: *Єрьоменко С.В.* – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та практики перекладу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Відповідальний за випуск: Строченко Л.В.

Збірник містить статті з питань романо-германської філології, перекладу і викладання іноземних мов.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet Вченою радою Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (Протокол № 5 від 25.04.2017)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ № 16374-4846ПР від 17.12.2009 р.

Постановою Президії ВАК України збірник внесено до переліку фахових видань України з філологічних наук: мовознавство (№ 747 від 13.07.2015 р.) та літературознавство (№ 1604 від 22.12.2016 р.).

Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова, 2017

УДК 811.111:81'27

Антонов О.В.

ПОНЯТТЯ КОМУНІКАТИВНОГО СТИЛЮ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Стаття присвячена розглядові поняття комунікативний стиль. Розглянуто основні напрями дослідження комунікативного стилю у сучасних лінгвістичних розвідках, їх основні аспекти та особливості. Досліджено зв'язок комунікативного стилю та характеристик комуніканта, особливості проявів індивідуальних аспектів комунікативного стилю у процесі обміну інформацією.

Ключові слова: комунікація, комунікативний стиль, комунікативна поведінка.

Антонов. А.В. Понятие коммуникативного стиля в контексте современных лингвистических исследований. Статья посвящена рассмотрению понятия коммуникативный стиль. Рассмотрены основные направления исследования коммуникативного стиля в современных лингвистических исследованиях, их основные аспекты и особенности. Исследована связь коммуникативного стиля и характеристик коммуниканта, особенности проявлений индивидуальных аспектов коммуникативного стиля в процессе обмена информацией.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникативный стиль, коммуникативное поведение.

Antonov O.V. The concept of communicative style in the context of modern linguistic research. The article focuses on definition of communicative style in modern linguistic research, including its linguo-pragmatic and socio-linguistic aspects. The concept of communicative style has been introduced into linguistic studies in the domain of intercultural communication where it is defined as a systemic configuration of language, speech and extralinguistic means, selection and application of which are motivated by individual as a speaker. At the same time in the research which deals with the style of the individual communicative style is viewed as a prevailing manner of speaking or a mode of speech behavior. Thus the two main approaches to the communicative style analysis are singled out: a pragmatic one which allows specifying pragmatic-oriented communicative styles based on the target setting of the interaction and a sociolinguistic one which takes into account the correlation between such status characteristics of the speaker as social role, gender, age, education and racial identity and their status-oriented communicative styles. The following components of the communicative style are identified: rules and conventions of communication, communicative behavior, strategies, tactics and speech acts.

Key words: communication, communicative style, communicative behavior.

У руслі сучасних лінгвокультурологічних та дискурсних досліджень останнім часом з'явилася ціла низка розвідок, автори яких оперують поняттям комунікативний стиль [6, 5] та зосереджують свою увагу на особливостях реалізації комунікативного стилю в міжкультурній комунікації у процесі міжособистісної взаємодії представників різних соціумів, що мають свої, історично детерміновані, особливості побудови комунікації, способи та засоби міжособистісного впливу. Крім того, увага приділяється особливостям використання комунікативного стилю у літературі, засобам донесення думки автора до цільової аудиторії, впливу, переконання та маніпуляції увагою читача [4]. Поняття комунікативного стилю активно розробляється у психолінгвістичних дослідженнях, які мають на меті виявлення специфічних

особистісних характеристик, що впливають на формування комунікативного стилю та його подальший розвиток. Антропоцентричне та дискурсивне спрямування новітніх досліджень [5] робить необхідним аналіз поведінки мовця [1] з урахуванням цільової настанови комунікативної взаємодії та соціально-статусних характеристик учасників спілкування. У цьому зв'язку дослідження комунікативного стилю дозволяє виявити як його основні характеристики, так і фактори, що на нього впливають.

Одним із завдань сучасної комунікативної лінгвістики є вивчення мовленнєвої поведінки співрозмовників з урахуванням цільової настанови комунікативної взаємодії [9], її кооперативного та конфронтативного характеру, а також соціально-статусних характеристик учасників спілкування [14]. Однією з проблем визначення комунікативного стилю є багатозначність тлумачень поняття комунікація, що накладає відбиток на дослідження комунікативного стилю та його особливостей. Сьогодні комунікація сприймається як процес безпосередньої інтеракції комунікантів на основі традиційних специфічних кодів, у якому виявляються особливості їх поведінки, що зумовлюються певною комунікативною ситуацією, коли відбувається вплив мовця на адресата з метою зміни його поведінки [1, 138]. Комунікативний процес має складний динамічний характер, є соціолінгвістичним комплексом, взаємодією учасників комунікації, під час якої комуніканти вступають у вербальний та невербальний контакт засобами мовного та позамовних кодів стосовно референта, продукуючи та інтерпретуючи повідомлення згідно зі своїми інтенціями та з урахуванням контексту [10], використовуючи певні комунікативні стратегії й тактики. При цьому комунікант вступає у процес інтеракції як особистість, що виявляє в акті комунікації різноманіття своїх ролей, у зв'язку з якими й аналізується її комунікативний стиль. Певне значення мають умови, в яких проходить інтеракція, та мета, якої прагне досягти комунікант, зміст повідомлення на початку та наприкінці комунікаційного процесу, зворотній зв'язок, можливість змінення повідомлення в процесі проходження через комунікаційні канали [8, 21], імідж комуніканта. У той же час, відповідно до прагматичного сприйняття мови як людської діяльності, прагматичний підхід до вивчення комунікативного стилю уможливорює розв'язання питань, пов'язаних із вибором способів та засобів втілення інтенції мовця для досягнення бажаного комунікативного ефекту.

Комунікативний стиль є важливим елементом функціонування процесу обміну інформацією, оскільки він включає ряд особистісно-, соціо-, культурно-орієнтованих характеристик, що створюють унікальні девіаційні відхилення у функціонуванні стилю як системи.

Дослідження комунікативного стилю присвячені особливостям його системно-структурної організації у контексті міжкультурної комунікації на матеріалі англійської [11], російської та німецької мов [6]. Зазначений феномен активно розробляється й у психолінгвістичних дослідженнях, метою яких є виявлення системи найближчих комунікативних цілей, способів та засобів їх досягнення у процесі міжособистісної взаємодії. У національно-культурному аспекті виділяють національний стиль комунікації та

комунікативний етностиль на матеріалі англійської, російської, української мов. Наразі увага приділяється вивченню ідеостилю мовної особистості [3] та ментально-психологічного підстилю публічної мовної особистості у дискурсивній практиці на матеріалі російської мови [2]. Окремі розвідки присвячені встановленню співвідношення між комунікативним стилем та комунікативною поведінкою індивіда [7].

У сучасному мовознавстві комунікативний стиль визначається як системна конфігурація мовних, мовленнєвих та екстралінгвальних засобів, вибір та застосування яких, наявних у імпліфікованому арсеналі мовця, мотивується індивідом, як носієм мови та членом певної лінгвокультури [5], що спричинює етнокультурну маркованість згідно просторово-часового та змістового контексту ситуації. Комунікант, водночас, є носієм інтенцій, які реалізуються за допомогою ремодуляції комунікативного стилю відповідно до набору тактик та стратегій, що використовуються у процесі досягнення поставленої комунікативної мети. Вузьке значення комунікативного стилю полягає у наявності специфічних особливостей у системі використання лінгвальних та екстралінгвальних засобів, відповідно до статусно-рольових характеристик комуніканта, як на рівні індивіда, так і на рівні малих та великих соціальних структур.

У вітчизняній лінгвістиці комунікативний стиль розглядають як дискурсивну поведінку, в основі якої спосіб емоційного реагування, що будується на діаді перемагати – програвати та поділяється на асертивний, агресивний і субмісивний залежно від конфігурації цих дій або як один із засобів, що дозволяє переконати, вплинути на адресата й спонукати до дій в інтересах мовця та має національно-етнічну й ментальну зумовленість. У закордонних розвідках зазначений феномен визначається як системна конфігурація мовних, мовленнєвих та екстралінгвальних засобів, вибір та застосування яких, наявних у імпліфікованому арсеналі мовця, мотивується індивідом як носієм мови та членом певної лінгвокультури [6]. Це спричинює етнокультурну маркованість відповідно до просторово-часового та змістового контексту ситуації. У вузькому потрактуванні комунікативний стиль передбачає наявність специфічних особливостей у використанні лінгвальних та екстралінгвальних засобів відповідно до статусно-рольових характеристик комуніканта.

При соціолінгвістичному підході до аналізу комунікативного стилю остання розглядається як комплексна взаємодія між адресатом та адресантом, яка базується не лише на кодуванні, передачі та інтерпретації повідомлення, а й на ситуативності, контексті та урахуванні ряду важливих соціально-особистісних характеристик комунікантів [11; 14]. Особливу увагу, на думку дослідників, має аналіз питомих характеристик комуніканта (соціальний статус, членство у малих та великих соціальних групах, сукупність рольових характеристик тощо). Крім того, процес комунікації призводить до прямого та опосередкованого регулювання міжособистісних відносин комунікантів, заснованих на статусній нерівності, ситуативності та контексті комунікативної ситуації, відповідно до ролей, які відіграють адресат і адресант у процесі спілкування, останні впливають на вибір ілюквативного компонента висловлення.

Для визначення комунікативного стилю важливою є категорія тональності спілкування, що розглядається в контексті сучасних соціолінгвістичних досліджень мовлення та характеризується ставленням учасників комунікації один до одного, до спостерігачів або свідків, до місця, де відбувається комунікативний акт, та до предмету мовлення. Тональність у такому розумінні явно корелює з категорією комунікативного стилю, з тією лише різницею, що тональність спілкування, на думку деяких дослідників, співвідноситься з міжособистісною взаємодією в рамках різних інституційних дискурсів [3; 8]. Стосовно комунікативного стилю, культура мови буде обумовлена специфікою культур різних соціумів. У соціолінгвістичному розумінні комунікативний стиль визначається як системна організація мовних, мовленнєвих та екстралінгвальних засобів, вибір і застосування яких відбувається відповідно до статусно-рольових характеристик комуніканта.

Прагматичний підхід [1] до вивчення досліджуваного явища передбачає розв'язання питань, пов'язаних із вибором способів та засобів втілення інтенції мовця відповідно до конфронтативної або кооперативної цільової настанови взаємодії для досягнення бажаного комунікативного ефекту. За соціолінгвістичного підходу до аналізу спілкування [14] останнє розглядається як комплексна взаємодія між адресантом та адресатом, яка базується на урахуванні низки важливих соціально-статусних характеристик співрозмовників, таких як гендер, вік, рівень освіти, расова ідентичність, що зумовлюють комунікативний стиль особи.

Конвенції спілкування [12; 13], що установлюють перебіг інтеракції відповідно до системних властивостей мовлення, регулюють комунікативний стиль, визначаючи тактико-стратегічну, актомовленнєву та стилістичну організацію висловлень мовця з урахуванням принципів кооперації та ввічливості. Комунікативний стиль виступає зразком мовленнєвої поведінки індивіда, формується набором певних лінгвальних та екстралінгвальних засобів і проявляється індивідуальними відмінностями у манері спілкування людей. Стратегія, як завчасно спланована сукупність комунікативних дій, та тактика, що є структурним елементом стратегії, забезпечують імплементацію комунікативного стилю. У розвідці виділяємо дві стратегії – кооперації та конфронтації, які розуміємо як комплекс дій, що використовує мовець для реалізації кооперативної та конфронтативної цільової настанови взаємодії, і яким підпорядковуються тактична, актомовленнєва та лексико-стилістична організація висловлень. Стратегія кооперації враховує інтереси як мовця, так і слухача, натомість в основі конфронтації – ігнорування потреб адресата. Важливим компонентом комунікативного стилю виступають мовленнєві акти, які розглядаються як складник окремої тактики й безпосередньо забезпечують реалізацію стратегії [6; 7].

Дослідження комунікативного стилю як лінгвістичного явища тісно пов'язане з аналізом комунікативної поведінки людини. Поняття мовленнєвої поведінки було розроблене та введене в обіг американськими біхевіористами, воно зазнало у подальшому суттєвої еволюції у працях психолінгвістів, соціолінгвістів, лінгвостилістів, прагмалінгвістів, комунікативістів, лінгвокультурологів, когнітивістів. На часі комунікативна

поведінка розглядається як різновид людської поведінки, що є проявом мотивованої та частково немотивованої символічно опосередкованої активності, взаємодії з навколишнім середовищем та іншими індивідами своєї соціально-культурної спільноти, спрямованої на встановлення, підтримання та розвиток комунікативних контактів, обмін інформацією, самовираження, емоційний та інтелектуальний взаємовплив.

Комунікативна поведінка характеризується як складний багаторівневий феномен, що має у своєму складі соціальний, ситуативний, етнічний, культурний, когнітивний та психологічний компоненти, зумовлені соціально-економічним, культурно-політичним устроєм конкретного суспільства у певний момент часу. У той же час, комунікативну поведінку ми розуміємо як реалізацію комбінації лінгвальних та екстралінгвальних засобів, наявних у арсеналі комунікантів, вибір яких напряду залежить від контекстуально-ситуативного компонента, комунікативних цілей, поставлених індивідом, що є носієм певних соціально-статусних та рольових характеристик, належить до певної спільноти. Вважається, що моделі комунікативної поведінки мають специфічну лінгвокультурну маркованість та засвоюються індивідом у процесі соціалізації [14].

Комунікативна поведінка детермінується соціально-статусною складовою, вбирає в себе норми та традиції спілкування, відображує комунікативну свідомість, що генералізуються у мовній пам'яті, а також виявляє девіаційні відхилення від них, які є проявами мовної особистості та елементами її індивідуальності. Сучасні розвідки спрямовуються на виявлення співвідношення комунікативної поведінки та комунікативного стилю, їх взаємозв'язку та специфічних особливостей.

Оскільки комунікативний стиль проявляється у виборі певних вербальних і невербальних засобів, визначається як індивідуальні відмінності у поведінці та манері спілкування людей, то останній виступає як певна модель або програма комунікативної поведінки, де екстралінгвальне забезпечення підсилює та коригує комунікативний ефект від лексико-стилістичної, актомовленнєвої та тактико-стратегічної структурованості комунікативного стилю. Окрім того, комунікативна поведінка регулюється загальними і місцевими нормами та правилами, значні девіаційні відхилення від яких можуть сприйматися як порушення принципів ввічливості й кооперації.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки широкого поширення та висвітлення отримали поняття стратегій і тактик спілкування. Так комунікативну стратегію характеризують як завчасно сплановану сукупність комунікативних дій, ходів, мовленнєвих актів, паттернів комунікативної поведінки, що спрямовані на досягнення певної комунікативної мети, яку ставить перед собою мовець, або як реалізацію ряду теоретичних ходів, запланованих мовцем, що ведуть до досягнення певних цілей, поставлених мовцем на чи до початку комунікації [10].

Комунікативні стратегії регламентуються, по-перше, комунікативною метою, яку кожен із учасників процесу комунікації ставить перед собою на початку спілкування, а по-друге, ситуативно-контекстуальним компонентом, рівнем соціалізації та мовної компетенції кожного конкретного комуніканта,

що напряму впливає на підбір та застосування арсеналу комунікативних засобів. Стратегія являє собою центральну вісь побудови та реалізації процесу комунікації, загальний спосіб досягнення поставленої мети, що регламентує комунікативну поведінку та вибір засобів і методів впливу на адресата.

Базуються стратегії на когнітивно-комунікативному аналізі середовища, параметрів комунікантів, ситуації спілкування та особливостей її перебігу, що дозволяє виділити оптимальні шляхи досягнення поставлених комунікативних завдань, враховуючи множину можливостей реалізації запланованого. Адекватність вибору стратегій спілкування залежно від поставленої мети та аналітичного прогнозування комунікативної реакції реципієнта зумовлює поліпшення та оптимізацію процесу комунікації, що значно підвищує шанси на реалізацію запланованого. З іншого боку, комунікативні стратегії характеризують як ланцюжок рішень мовця, які він приймає безпосередньо у процесі комунікації та які зумовлюють зміни у комунікативному середовищі й детермінують комунікативну реакцію інших учасників спілкування, що призводить до зміни векторів бесіди та набору засобів і способів досягнення поставлених цілей, не виключаючи постановку нових пріоритетів.

Залишається нерозв'язаним питання чинників та способів вибору, підготовки і реалізації комунікативних стратегій, їх залежності від статусно-рольових параметрів комунікантів, системи цінностей і переконань. Практично не є розробленою і типологія стратегій.

За характером цільової аудиторії та комунікативної активності/пасивності її членів комунікативні стратегії поділяють на монологічні (особа, що говорить, є єдиним ініціатором/учасником спілкування, усі інші присутні виступають у ролі слухачів, не висловлюючи прямої комунікативної позиції) та діалогічні (усі присутні учасники комунікативного процесу беруть участь у спілкуванні, відбувається перехресна взаємодія стратегій різних комунікантів).

За методом впливу комунікативних стратегій на адресата/адресанта теорія маніпулятивної природи комунікації характеризує усі стратегії як маніпулятивні, а їх різновиди відображають рівень маніпулятивної активності кожного з учасників спілкування (активний маніпулятор, пасивний маніпулятор, зацікавлений маніпулятор та індіферентний маніпулятор). Вважається, що різновиди комунікативних стратегій відповідають категоріям (моделям) спілкування, які базуються на комунікативній поведінці конкретного комуніканта: стратегії погодження, руйнування, ухилення, пристосування, співробітництва (кооперації), конфронтації, компромісу. Найбільш універсальною вважається класифікація стратегій і тактик, розроблена Г. Грайсом та Дж. Лічем, що базується на максимах спілкування, дотримання чи недотримання яких характеризує використання тієї чи іншої стратегії, віддаляючи чи наближуючи досягнення поставлених комунікативних цілей. Так, наприклад, максима якості еквівалентна стратегіям достовірності та чесності, максима схвалення відповідає стратегіям схвалення і співпраці [12; 13].

Відповідно до цільової настанови комунікативної взаємодії визначають дві основні групи стратегій: кооперації та відмови від кооперації (конфронтації чи конфлікту), що відповідають двом основним типам спілкування: кооперативному та некооперативному. Окрім того, дослідники визначають стратегії нейтрального спілкування, які мають на меті приховати ставлення до об'єкта і суб'єктів спілкування, виключають будь-які оцінні, емоційно забарвлені компоненти, а судження будуються на логічних висновках та загальних знаннях про об'єкт. Нейтральні стратегії вміщують пряму чи непряму вмотивовану відмову від кооперації, однак не переходять у стадію конфлікту, ігноруючи спроби створення конфронтативного середовища співрозмовниками.

Комунікативні тактики є сукупністю прийомів, що обумовлюють використання мовних засобів та виступають у ролі структурних елементів стратегії, співвідносяться з останньою як частина та ціле, мають меншу тривалість і спрямовані на досягнення результату в реальному часі, що, у свою чергу, наближає досягнення загальної стратегічно визначеної мети. Тактики утворюють певну комбінацію та застосовуються залежно від контекстуально-ситуативного аспекту. Успішність і неуспішність досягнення комунікативної мети, яку ставить перед собою мовець, напряму залежить від адекватності вибору, комбінування, часу і місця застосування комунікативних тактик у процесі реалізації центральних стратегій спілкування. Використання тактик потребує від комуніканта певного рівня вмінь та навичок коригування своєї комунікативної поведінки залежно від умов оточення і дій адресата, що є результатом компетенції мовця та інтеграції знань про навколишнє середовище, які імплементуються у процесі соціалізації. Залежно від обраної мовцем моно- чи полістратегічної поведінки кількість тактик, що може використовуватися, є необмеженою. З огляду на варіативність інтенцій мовця, структуру його мовної особистості та здатність до лінгво-комунікативної адаптації, набір тактик може динамічно змінюватися, залежно від впливу комунікативного середовища, реакції реципієнта та аналізу ефективності застосування тих чи інших тактико-стратегічних комбінацій. Основні комунікативні тактики, які використовуються у рамках стратегічного курсу комуніканта для досягнення короточасних близьких цілей, також мають декілька моделей класифікації. Однією з них є маркування комунікативних тактик відповідно до мовленнєвих актів, які входять до їх складу (наприклад, реквестив – запит інформації). За іншою версією, виділяють тактики наведення прикладу, посилення, поступки, зсуву, контрасту, апелювання до авторитету, гумору, тактику трьох «так», «чорного опонента», фальсифікації, узагальнення

Ми розглянемо два типи стратегій (стратегій, що імплементуються мовцем на початку процесу комунікації та слугують стрижнем усього акту спілкування, мотивуючи вибір відповідних тактик для досягнення поставлених цілей) – кооперації та конфронтації, вибір яких залежить від цільової настанови комунікативної взаємодії. Перша стратегія реалізується у добровільній співпраці мовців шляхом прямого чи непрямого запиту для досягнення спільних цілей чи використання неконфліктних засобів і методів спонукання до кооперації. У процесі її реалізації комуніканти ви-

користовують кооперативні стратегії (ввічливість, довіра, компроміс та інші), реалізація яких супроводжується використанням тактик схвалення, компліменту, погодження, поступки, доброзичливості. Друга стратегія характеризує відмову від кооперації чи насильницьке її нав'язування із супутнім завданням фізичної, матеріальної чи моральної шкоди, виникненням негативних емоцій. Специфічним є і її стратегічне наповнення, що включає стратегії агресії, насилля, дискредитації, домінування, підкорення адресата. Тактичне комунікативне забезпечення стратегії конфронтації та її локальних стратегій становлять тактики погрози, залякування, звинувачення, знущення, приниження, провокації, критики. Отже, стратегії й тактики виступають компонентами комунікативного стилю мовця, що реалізують тактико-стратегічне оформлення висловлень учасників інтеракції відповідно до обраної мовцем стратегії конфронтації або кооперації, сприяють оформленню спілкування у цілісний процес, що спрямований на досягнення певної мети.

Подальша перспектива дослідження поняття комунікативного стилю та його структури полягає у більш глибокому порівняльному аналізі його аспектів на матеріалі різних мов та визначення впливу статусно-рольових характеристик мовця, що мають визначний вплив на його функціонування.

Список літератури

1. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики / Флорій Сергійович Бацевич. – Львів : Вид. центр Львівськ. нац. ун-ту, 2003. – 247 с.
2. Болотнов А. В. Отражение индивидуальных особенностей ментально-психологического подстиля публичной языковой личности в дискурсивной практике / А. В. Болотнов // Сибирский филологический журнал. – 2013. – № 2. – С. 242–249.
3. Болотнова Н. С. Проблема изучения идиостиля в современной коммуникативной стилистике художественного текста / Н. С. Болотнова // Коммуникативная стилистика художественного текста: лексическая структура и идиостиль. – Томск : Изд-во Том. гос. пед. ун-та, 2001. – С. 62–99.
4. Голованева М. А. Коммуникативно-когнитивное пространство драмы (на материале русских пьес 1980–2000 годов) : [монография] / М. А. Голованева. – Астрахань : Астраханский государственный университет, Издательский дом «Астраханский университет», 2011. – 255 с.
5. Колегаєва І. М. Полімодальність відчуттів у дзеркалі полікодовості тексту, або ще раз про антропоцентризм у лінгвістиці / І. М. Колегаєва // Записки з романо-германської філології / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова: ф-т романо-германської філології. – Одеса : КП ОМД, 2015. – Вип. 1 (32). – С. 105–113.
6. Куликова Л. В. Коммуникативный стиль в межкультурной парадигме : [монография] / Л. В. Куликова. – Красноярск : Красноярск. гос. пед. ун-т им. В. П. Астафьева, 2006. – 392 с.
7. Ларина Т. В. Категория вежливости и стиль коммуникации. Сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций / Т. В. Ларина – Саратов : Изд-во Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 516 с.
8. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підручник / О. О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2011. – 350 с.
9. Славова Л. Л. Комунікативні стратегії та тактики у сучасному масмедійному політичному дискурсі: зіставний аспект (на матеріалі українських та американських Інтернет-джерел) / Л. Л. Славова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2006. – № 27. – С. 116–117.
10. Стернин И. А. Очерк английского коммуникативного поведения / Стернин И. А., Ларина Т. В., Стернина М. А. – Воронеж : Изд-во «Истоки», 2003. – 185 с.

11. Таннен Д. Коммуникативный стиль нью-йоркских евреев / Дебора Таннен // Социолінгвістика і соціологія мови. Хрестоматія / [пер. з англ. ; отв. ред. Н. Б. Вахтін]. – СПб. : Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2012. – С. 292–309.
12. Grice H. P. Logic and Communication / H. P. Grice // Syntax and Semantics. – New York : Academic Press, 1975. – Vol. 3. – P. 41–58.
13. Leech G. Principles of Pragmatics / G. Leech. – L. ; N.Y. : Longman Linguistic Library, 1983. – 250 p.
14. Trudgill P. Sociolinguistics: an Introduction to Language and society (Fourth Edition) / Peter Trudgill. – New York : Penguin Books, 2000. – 229 p.

References

1. Batsevych, F. S. (2003). Narysy z komunikatyvnoyi linhvistyky / Floriy Serhiyovych Batsevych. – L'viv : Vyd. tsentr L'vivs'k. nats. un-tu.
2. Bolotnov, A. V. (2013). Otrazhenye yndyvduial'nikh osobennostey mental'no-psykholohyehskoho podstylya publychnoy yazikovoy lychnosty v dyskursyvnoy praktyke / A. V. Bolotnov. In Sybyrskyy fylolohyehskyy zhurnal. 2, 242–249.
3. Bolotnova, N. S. (2001). Problema yzuchenyya ydyostylya v sovremennoy kommunykatyvnoy stylystye khudozhestvennoho teksta / N. S. Bolotnova. In Kommunykatyvnaia stylystyka khudozhestvennoho teksta: leksyehskaya struktura y ydyostyl'. – Tomsk : Yzd-vo Tom. hos. ped. un-ta, 62–99.
4. Holovaneva, M. A. (2011). Kommunykatyvno-kohnytyvnoe prostranstvo dramy (na materyale russkykh p'es 1980–2000 hodov) : [monohrafyya] / M. A. Holovaneva. – Astrakhan' : Astrakhanskyy hosudarstvenniy unyversytet, Yzdatel'skyy dom «Astrakhanskyy unyversytet».
5. Kolehayeva, I. M. (2015). Polimodal'nist' vidchuttiv u dzerkali polikodovosti tekstu, abo shche raz pro antropotsentryzm u linhvistytsi / I. M. Kolehayeva. In Zapysky z romano-hermans'koyi fylolohiyi / Odes'kyy natsional'nyy unyversytet imeni I. I. Mechnykova: f-t romano-hermans'koyi fylolohiyi. – Odesa : KP OMD, Vyp. 1 (32), 105–113.
6. Kulykova, L. V. (2006). Kommunykatyvniy styl' v mezhkul'turnoy paradyhme : [monohrafyya] / L. V. Kulykova. – Krasnoyarsk : Krasnoyarsk. hos. ped. un-t ym. V. P. Astaf'eva.
7. Laryna, T. V. (2009). Katehoryya vezhlyvosty y styl' kommunykatsyy. Sopostavlenye anhl'yyskykh y russkykh lynhvokul'turnukh tradytsyy / T. V. Laryna – Saratov : Yzd-vo Rukopysnye pamyatnyky Drevney Rusy.
8. Selivanova, O. O. (2011). Osnovy teoriiy movnoyi komunikatsiyi: pidruchnyk / O. O. Selivanova. – Cherkasy : Yu. Chabanenko.
9. Slavova, L. L. (2006). Komunikatyvni stratehiyi ta taktyky u suchasnomu masmediynomu politychnomu dyskursi: zistavnyy aspekt (na materialy ukrayins'kykh ta amerykans'kykh Internet-dzherel) / L. L. Slavova. In Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho unyversytetu imeni Ivana Franka. 27, 116–117.
10. Sternyn, Y. A. (2003). Ocherk anhl'yyskoho kommunykatyvnoho povedenyya / Sternyn Y. A., Laryna T. V., Sternyna M. A. – Voronezh : Yzd-vo «Ystoky».
11. Tannen, D. (2012). Kommunykatyvniy styl' n'yu-yorks'kykh evreev. In Sotsyolynhvystyka y sotsyolohyya yazyka. Khrestomatyya / [per. s anhl. ; отв. ред. Н. Б. Вахтін]. – СПб. : Yzdatel'stvo Evropeyskoho unyversyteta v Sankt-Peterburhe, 292–309.
12. Grice, H. P. (1975). Logic and Communication. In Syntax and Semantics. – New York : Academic Press, 3, 41–58.
13. Leech, G. (1983). Principles of Pragmatics. L. ; N.Y. : Longman Linguistic Library.
14. Trudgill, P. (2000). Sociolinguistics: an Introduction to Language and society (Fourth Edition) / Peter Trudgill. New York : Penguin Books.

Стаття надійшла до редакції 4.04.2017 р.